

socialmedicinsk tidskrift

Sextiosjätte årgången häfte nr 7 1989

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, red. sekr.,
Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge
Carl-Erik Arthursson, socialchef, Vetlanda
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, direktör, Stockholm
Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå
Axel Fugl-Meyer, professor i medicinsk rehabilitering, Umeå
Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro
Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Sonja Henriksson, socialbyråchef, Göteborg
Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Lund
Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg
Alvar Norlén, socialchef, Sollefteå
Ionie Oscarsson, socialchef, Härryda
Ivan Ottosson, socialdirektör, Göteborg
Bengt Scherstén, professor i allmänmedicin, Lund
Sune Sunesson, professor i socialt arbete, Lund
Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm
Gösta Tibblin, professor i allmänmedicin, Uppsala

Maten i samhället

Förr användes ofta uttrycket "född med silver-sked i munnen" för att understryka välbärgade människors möjligheter till framgång. Också när det gäller hälsa kan uttrycket gälla, faktiskt än idag, eftersom det finns klara skillnader i hälsa mellan olika sociala grupper. Viktigare ändå är *vad* man äter, med silver eller rostfritt. Att få kunskap om vad för slags mat som skadar respektive ger hälsa borde vara en mänsklig rättighet.

Dåliga matvanor har klara samband med ett stort antal sjukdomar och tillstånd. Hit hör övervikt, hjärt – kärlsjukdom, vissa cancerformer, förstoppning, åldersdiabetes m fl.

Att försöka föra ut kunskap om de här sambanden och om hur man praktiskt och enkelt kan förbättra sitt ätande, är naturligtvis mycket viktigt. Eftersom matvanor oftast är djupt rotade är det nödvändigt att budskapet genomsyrar samhället på många plan och att budskapet blir någorlunda samstämmigt. Det

är också av vikt att experternas kunskaper om risker i maten och om riskbedömning förs ut på ett begripligt sätt.

De yrkesgrupper som ska ge information om mat kommer att behöva bli fler och fler. Från att ha varit en affär för dietister, köksfolk och andra experter kommer vårdpersonal, lärare, idrottsledare, förskollärare, hemvårdare, butikspersonal m fl att engagera sig allteftersom intresset väcks.

Även dietisternas och andra experters roller är stadda i förändring. Dietisterna kommer mer och mer att arbeta brett och preventivt vid sidan av nutritionister.

Ökade kunskaper om ätbeteende och marknadsföring kommer att krävas.

Råden som ska ges måste bli mindre pekpinniga och mer positivt inriktade än förr. Att råden är praktiska och anknyter till faktiska situationer är också en nödvändighet.

Fortfarande i vår tidsålder ligger huvudansvaret för maten på kvinnan. Det är viktigt att kvinnodominansen bryts, både vad gäller kunskande och ansvar, för att ge bättre förutsättningar för män att klara sig bra även som ensamstående.

Att nyttig mat är dyrare är en vanlig vanföreställning. I själva verket läggs en mycket stor del av matkronan på varor som ur näringssynpunkt inte tillför särskilt mycket gott. För att på sikt uppnå önskade positiva effekter på hälsan krävs dock något mer; nämligen en *slagkraftig, övergripande nutritionspolitik* med samverkan mellan jordbruks-, miljö-, finans-, utbildnings- och socialdepartementen.

Vår tanke med det här numret av Socialmedicinsk tidskrift är att ge en *översikt* över olika aspekter på ämnet kostupplysning

att ge *inspiration* för kostupplysningsarbete genom *information* om vad som görs, har gjorts och kan göras inom olika samhällssektorer för att öka allmänhetens intresse av och möjlighet att få matinformation.

att sprida *kunskap* om kosten förr och nu i Sverige och om det moderna matbudskapet.

Cecilia Lindvall Agneta Yngve

Gästredaktörer för detta temanummer är Cecilia Lindvall nutritionist, fn verksam vid Stockholms läns landsting, Centrum för tillämpad Näringslära och Agneta Yngve nutritionist och verksam vid Enheten för Preventiv näringslära, Stockholms läns landsting.